

tukajšnim škofovim svetvavnim zboru naložili, popred na nektare vprašanja odgovoriti: kje de bo ta šola? koliko ur v tedni? i. t. d. Nadjam se, de bom s to novico Novicam vstregel.

Cigale.

Urno kaj noviga.

(Sveti Oče Papež) so pridigovali 13. Prosenca. Brez de bi bil kdo tega pričakoval ali le na to mislil, in ravno ko je bilo silno veliko ljudstva v cerkvi s. Andreja v Rimu zbrana, pridigo slovečiga patra Venturata poslušati, so namesto njega stopili oče Papež na prižnico in pridigovati začeli. Ginjeniga serca je poslušala zbrana množica vikšiga cerkve pastirja!

Delitev Novic.

1. Novice tekočiga leta, ki jih je rodoljubi gospod iz Tersta namenil kaki šoli Ljubljanske okolice, ki se je iz samih prostovoljnih doneskov farmanov ustanovila, so odločene po razsodku visociga, s deželnim šolstvom nar bolj soznanjeniga Gospoda, pridni šoli na Černučah poleg Ljubljane. Naj nam častitljivi gosp. fajmošter pri prvi priložnosti pot oznanijo, kakó bi se ji pošiljale.

2. Novice šolskimu pripravniku v Celji namenjene, so odločili častitljivi gosp. Vodušek, vodja c. k. Celjskih nemških šol, Francetu Janiču, kakor sledeči dopis oznani, ki so ga nam prečastiti gospod vodja poslali.

Vredništvo.

Zahvala in prošnja.

Odperto pismice, ki smo ga v Novicah 6. Prosenca z velikim veseljem prebrali, nam blagomilo oznani, de nam je pale neki dobrotnik letašnji tečaj pridnih Ljubljanskih Novic za eniga šolskiga pripravnika v Celi v dar ponudil. To darilo smo odmenili Francu Janiču, pripravniku in šolskimu pomočniku 1. klasa c. k. glavitne šole v Celi, ter mislimo, de mu bo pridno branje tega občnokoristniga časopisa za navajo domačiga jezika in za omikanje domačiga slovstva tako dobro teknilo, kakor je enako darilo streglo lanjskimu prejemu, ki je rad Novice bral in se jih tako navadil, de si jih je letas ob svojim naročil.

Nova dobrota zašluži novo zahvalo, ki jo tukaj po Novicah preblagimu rodoljubi sercama na znanje damo; verh tega pa še povemo, de nam je vsaki milodar, ki se našim pripravnikom podá, zlo všečen prejém. Taki mili spodbadi budijo mladenče po eni strani k skerbosti, po drugi strani pa njih revni stan podpirajo. Taki dobrotniki, ki pripravnikom pomagajo, grejo šolam do korenine na pomoč; oni véjo, de je dobra šola pravi blagodar božji, dobro šolo pa naredí dober šolnik; če tedej dobre šole imeti želimo, moramo dobre šolnike si zrediti; za dobro odrejo je pa treba mnogoterih dobrih rok in dobrih darov.

(Dalje sledi.)

Oznanilo

noviga slovanskiga zemljovida.

Zemljovid (Landkarte) avstrijanskiga Cesarstva in južne Nemške, Švajcarske, Talijanske, Evropejsko-Turške in Gerške dežele, v hrovaškem jeziku na svitlo dan od glasovitiga gosp. Dragutina Seljana na Dunaji 1847, bo na 4 velicah četertinah do 10. Svečana (Veljača) popolnoma dokončan. Sedaj ste prvi 2 četertini gotove, poslednji dve boste do 10. Svečana dokončane.

Kdor do 15. Svečana imenovani zemljovid naroči in denarje koj vloží, dobí popolni zemljovid za 2 gold.

srebra, in pa še zemljovid Evrope (na enim listu) od ravno tistiga gosp. izdatelja, po verh (v dar). Kdor 10 iztisov (eksemplarov) velikiga zemljovida naroči, dobí enajstiga za nameček. Po 15. Svečanu bo pa cena povikšana. Sam zemljovid Evrope pa veljá 20 kraje. srebra.

Na oznanjenim zemljovidu, ki je prvi v slovanskim jeziku, so vse kresije, komisije i. t. d. avstrijanskiga cesarstva s posebnimi barvami pred oči postavljene; mesta, tergi, sela, pošarske ceste, tople in zdravilne vode i. t. d. poobličjene; na sredozemeljskim, jadranskim, egejskim in črnim morji so pota vsih parobrodov zaznamovane; vsakimu imenitnišimu mestu je število prebivavcov (stanovnikov) pridjano i. t. d. Vsak naročnik dobí brez plačila tudi natisnjeni slovansko-nemški imenik (rečnik) vsih na tem zemljovidu stoječih imén.

Naročivne plačila, frankirane, prejmlje sam gosp. izdatelj Dragutin Seljan, sedaj na Dunaji (Kurrentgasse Nr. 408, 4. Stock); prejema jih pa tudi tajništvo čitavnice in vredništvo narodnih Novin v Zagrebu, v Ljubljani pa bukvar Juri Lerher.

Nadjamo se, de bo vsak izobražen Slovenec brez pomude oznanjeni zemljovid naročil, ki je tudi lično natisnjen.

Dr. B.

Opomba.

Današnjimu listu je perdjan prvi del „kemije“, spisane od gosp. Matija Vertovca. De bo kemija cela in popolna knjiga, smo dali — kakor smo lani obljubili — vse v lanjskih Novicah natisnjene sestavke še enkrat natisniti, kterih prvi del je tedej današnjim Novicam perdjan. De bi pač vsak Slovenec pazljivo prebral sleherni list te izverstne knjige, ki je polna občnokoristnih podukov in pisana od iskreniga Slovenca s prijetno, lahko umljivo, gorečo besedo. Kar pa spiskam gosp. Vertovca še posebno vrednost da, je, de gosp. fajmošter znajo od vsake tudi nar učenejši reči tako umevno in tako prijetno pisati, kakor de bi bila le kaka prav domača že davnej znana reč, ktero z enakim veseljem berejo prosti kmetje in rokodelci kakor učeni gosposodje, mladi ali stari, nej si bojo možkiga ali ženskiga spola. Delj ko bo kemija nasledovala, prijetniši bo nje branje, zatorej bi pač serčno želeli, de bi za berilo v šolah vpeljana bila.

Vredništvo.

Prislovie Štajarskih Slovincov.

Kdor veliko govori, mora veliko znati, ali veliko lagati. — Tihe vode globoke jame kopajo. — To je meni plug in brana. —

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnju	
	30. Prosenca.		25. Prosenca.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	47	2	48
1 » » banaške....	2	50	—	—
1 » Turšice.....	1	40	2	4
1 » Soršice.....	—	—	2	12
1 » Reži.....	1	58	2	—
1 » Ječmena.....	1	28	—	—
1 » Prosa.....	1	24	1	30
1 » Ajde.....	1	19	1	20
1 » Ovsa.....	—	57	—	57

Cena prešičev v Krajnju — čez 2 centa 8 kraje, funt; pod 2 centama pa 7 kraje. — Špèh brez kože 19 gold., s kožo pa 18 gold. cent.

pri njih spolnovanji vse nevarnosti proste. — Iz tega vidite — so na koncu te zlage rekli — kokó šola po trojni poti, namreč: z ukam, vajo, in s hvalo in straham otroke h kreposti ali lepimu zadržanju napeljuje, in kokó ona, če je v dobrim stanu, veliko gotovši, polniši in širji ta namen doseže, kakor pa se to od zgol domače izreje, zlasti od nevednih ali pa malo pobožnih starišev dočakovati zamore. — In to je nar veči in nar imenitniši koristnost, ktero šole ne le posamešnim otrokam, ampak celim družinam, celim soseskam, ja celi domovini prinesejo. Zakaj, kakor véste: eno je poglavitno potrebno, in to je krepost ali pobožnost. Od nje visí vsa naša prihodnja, in kakor hočemo pozneje še nemalo bolj prevdariti, tudi v nar veči meri naša časna sreča. Pobožnost, pravi s. pismo, (Tim. I. 4, 8.) je za vse dobra, kér ona ima obljubo sedanjiga življenja (sedanje sreče) in prihodnjiga. Če pa k takimu napeljevanju h kreposti, kakor smo od konca rekli, pristopi tudi še drugič modro in vedno brihtanje uma ali glave ali z drugimi besedami: zbudovanje in ojtrenje njih umetnosti in prebrisanosti, in tretjič tudi poduk v tacih znanjih, ktere so v vsakim stanu nar potrebniši in nar koristniši, namreč: poduk v branji, pisanji in rajtanji; tedej se zamore reči, de je v takim poduku vse zedinjeno, kar je k dobri izreji potrebniga in de tokó izrejeni otroci od vsih platí perpravni postanejo, pozneje v obilniši meri sojo časno in večno srečo uterditi in zveršovati. Poglejte tedej — so z pomoleno rokó in povzdignjeno glavo pristavili — kokó velik je prid šolskiga uka, če je po godu! —

Tukej so eno rošnjo (Weile) premolknili, in potem urno spet poprijeli. In vunder — so djali — vam s tem, kar sim vam dosedej od poglavitne koristnosti šolskiga uka povedal, še kratko in malo nisim vsih dobrih strani razložil, ktere šola za stariše in otroke ima, ali saj lahko imeti zamore. In če ta poglavitni sad šolskiga poduka, od kteriga sim vam dosedej govoril, po nekakim izgledu s. pisma — zlatimu jabelku v sreberni posodi permerim: tokó vam zraven tega zamorem tudi še zaterditi in obljubiti, de vam ga vaši otročiči, ako jim boste pustili ga vtergati, ne bodo brez priloženih ali podloženih lepих zelenih peresic domú prinesli. Mislim, de ne bote teško umeli, kaj s tem reči hočem. Menim namreč, de boste iz šole, ako jo napravite, zraven poprej imenovanih poglavitnih dobrot, tudi še mnoge druge koriste in pomočke, za se in za soje otroke dosegli; in nemorem se zderžati, de bi vam jih saj ob kratkim ne razložil. Nobenimu zmed vas — so djali — nemore biti neznano, kakošno moč de navada v človeku imá, in koliko de je na tem ležeče, de se precej v mladosti vsega dobriga privadi. Sv. pismo pravi: (Pripov. 22, 6.) „Pregovor je: kar se mladenič navadi, od tega tudi star ne odstopi.“ Tudi pri nas imamo pregovor: Navada je železna suknja. S tem hočemo reči, de je navado teško sleči, ali teško se poboljšati, če se je kdo v kako hudo navado zapledel; pa de ravno tokó tudi dobra navada pri človeku veliko moč ima, ga pri dobrim obderžati, zlasti, ako se je že v pervih letih začela. — In mnoge takošne dobre navade si pridobiti, otrokam ravno šola nar lepši in nar pogostniši priložnost da. — Le nekterih hočem opomniti — so djali in se zopet od nas proti materam obernili.

(Dalje sledí.)

Delitev častnih daril

v risarski šoli obertniske družbe v Ljubljani.

Vednosti rokodelskiga stanú bolj povzdigniti, deli obertniska družba (Industrie-Verein) v Ljubljani

in sicer v spomín slavniga rojstniga dneva Njih Cesar-ske Visokosti Ivana (21. Prosenca) nar pridnišim učencam risarske šole darila v svitlih novih tolarjih. — Namesto družbiniga vodja, ki zavoljo opravkov niso domá bili, so po dokončanem nagovoru in po razsodku tukajšniga učitelja, gosp. J. Oblaka delili letas visokorodni grof Oton Barbo-Waxensteinski, vpričo veliko častnih gospodov in udov obertniske družbe, naslednjim učencam sledeče darila:

Blažetu Marovtu, mizarskimu in pa Janezu Borofskitu, malarskimu podmojstru, slednjimu po dva tolarja. Antonu Lampiču, tesarskimu učencu, Janezu Večajitu, mizarskimu podmojstru, Francetu Podkrajšek, pasárskim učencu, Balantu Zadnikarju, pasárskim podmojstru in pa Alojzju Hartiku, rokovičarskimu podmojstru: slednjimu en tolar.

Pohvaljeni so bili Rösler Franc, strugarski podmojster. — Wohlfart Vilhelm, tkavski podmojster. — Janez žlahtni od Mulič Palmberg, ključarski podmojster. — Janez Berthold, zidarski podmojster in pa Ludvik Rubesa, mizarski podmojster.

Iz nagovora, s kterim so gosp. grof Barbo zbrane učence k zmirej veči pridnosti budili, le sledeče važne besede tukej perstavimo: „Mladenči! časi so se spreobrnili. Dan današnji niso ljudje več zadovoljni s stariimi, slabimi, nepripravnimi, burnimi in dragimi izdelki, ampak hočejo imeti blagó lično, pripravno po novi šegi in po ceni. V ti obertniski šoli dobite vse, česar potrebujete, brez plačila: poduk, risarsko pripravo in predpodo. Poslužite se lepe prilóžnosti. Saj bo le k vašimu lastnimu pridu, k pridu vaše rodovine, k pridu tistiga kraja, kjer se boste vselili, in v čast domovine“.

Zahvala in prošnja.

(Dalje.)

Hvala Bogu, de so začeli šolski prijatliji na učilnice detovodstva (Pädagogik) se ozirati, in de si šolnikarji (Schulmänner) prizadevajo, pripravnikom pravi duh za šolstvo obuditi. Lansko leto je Celskim pripravnikom taka mila spodbada od dveh strani pritekla; perva je došla iz Celovca, kjer je neki iskreni rodoljub vesletni tečaj Ljubljanskih Novic enimu pripravniku v Celi bil omislil; druga pa je došla iz Gradca, od kodar je neki prepoštovani mladine prijatelj več opletelih cekinov Celski pripravnici za darila poslal in sporočil: naj bi se tistim pripravnikom na koncu leta v dar podelili, ki so se v lepim djanji in v dobrim učenji nar bolj obnesli. Pervo teh zlatih daril je dobil pri poslednim občnim klicanji 3. Serpana pripravnik Rok Orač iz Šmarske fare, kar je Graški časopis imenovaniga mesca bil razglasil. Taki in enaki mili dari domačih in stranskih dobrotnikov pa tudi niso ostali brez dobrih nasledkov in so v naših mladenčih veselje do branja koristnih bukev obudili; zlasti pa po slovenskih bukvah prašajo, tako de so dvoje Novice za vse premalo hodile, zató sta dva domača dobrotnika še druga dva iz tisa Novic letas naročila: eniga za šolarje 4. klasa, drugiga pa za pripravnike. — To je vse lepo in dobro, pa slabimu stanu pripravnikov (preparandov) s tem še vunder ni popolnoma pomagano; in po mojih mislih tudi šole po deželi ne bodo mogle pred v dober stan priti, dokler pripravniki potrebnih pripomočkov ne bodo dobivali, in učiteljski dohodki ne bojo poboljšani. Za šolarja vsakiga drugiga šolstva še stariši koliko toliko skerbijo, se zaloge ali stiftenge dobijo, ali pomoge v poslednih volitvah (testamentih) izročijo; le pripravniki za učilištva vsih pripomočkov pogrešujejo. Mladenči od ubogih starišev (od bogatih tako ni nobeniga) pridejo v pripravnico negodne učenosti in nezmožni na pomoči; namesto de bi se s

veseljem svojimu poklicu udali, imajo skerbí za živež čez in čez; namesto de bi pripravnik se práv práv huku teškiga detovodstva in še težjiga glasništva pripravljaj, se mora pečati s šolanjem (Instruiren) malih otrók, de se preživí in obleče, in Bog daj, de ga še dobi!

(Konec sledí.)

Pustna povest.

Pred nekimi 120 léti sta si dva mladenča posebno prizadjala, pesni (pustni) večer práv veselo dopernesti.

Ko je ta izvoljeni večer prišel, se, kar je bilo moč, gerdo našemita, in gresta vùn, se z drugimi šémami združít. Mimo perve kerčme gredé slišita godce. Kolikšno je bilo nju veselje, ko noter stopita in polno stanico tovaršev plesati vidita! Tudi ona dva se vreditá, in plešeta in skačeta, de se vse trése.

Ko se tukaj vsiga naveličata, se podasta v drugo kerčmo, in pregovorita tudi večí del tovaršije z njima iti.

Se spakvaje in vriskaje grejo po pótu; kar se zasliši drobni, žalostni glas cerkveniga zvončka. — „Obhajilo, obhajilo! stopímo hitro v te ulice!“ — pravi mlajši naših dveh mladenčev. — „Naj bo obhajilo! kaj to meni mar? jaz grem svoj pot naprej!“ — se oderzne starji.

Zdaj se perbliža duhovni s svétim obhajilam. Vsi skočijo na stran v ulice; odvéžejo si hitro krinke (šeme) z obraza in pokleknejo na tla; prederzni mladenč pa gré v sercu preklinovaje, de ravno zdaj mora obhajilo biti, memo — v kerčmo, v katero so se bili iti namenili.

Z zaničevanjem tam od boječnosti svojih tovaršev perpoveduje, in jih komaj čaka, de bi jim oestro povedal, kakšni bedaki de so. Ali ne pričaka nobeniga. Njega prevzetne besede in njegovo slabo zadržanje je bilo vse prestrašilo, tako, de se nobeden več podstopil ni, krinke na obraz djati, — in razšli so se s čudnimi mislimi vsak na svoj dom.

Od jeze goreč, de so ga vsi popustili, se tudi on domú podá; verže klobuk pod klop, in odterga ves razkačen trake, s kterimi je bila krinke privezana ter jo hoče od sebe vreči; ali — o joj — ne gré z obraza! — Strah, kteri ga je obletel, se popisati nemore. Toliko povém, de ga je pri ti priči vsa moč zapustila; na tla se je zgrudil; drugi dan so ga njegovi starši na pol mertviga našli. Kako so se mogli prestrašiti! Kdo pa zapopade še le strah in žalost, ko mu hočejo, de bi ga bili polivali, gerdo poverhnino z obraza potegniti, ta pa se ne dá? — Jók in plakanje je napolnilo celo hišo, in sklicalo vse sosede. — Z mnogoterimi sredstvi opravijo, de k sebi pride. Ves zgrevan in z velikim jokam pové zdaj vzrok kazni božje. —

Poslali so hitro po duhovniga, de je nad njim molil; plačevali za svete maše; vodili ga na božje póti, in vse storili, karkoli je kdo svetval; ali vse je bilo zastonj. — Jokal se je noč in dan, dokler mu ni smert oči zatisnila; pa znamnje božje kazni se tudi po smerti od obraza vzeti ni dalo — v strašni izgled vsim, kteri véro zaničujejo. —

To se je zgodilo v Petrini (Petriua) v hrovaški granici.

Star človek, kteriga sim to žalostno povest večkrat perpovedavati slišal, jo je prejel iz ust siviga možá, kteri je 10 let star, milovanja vredniga mladenča z lastnimi očmi vidil.

Larnavti.

Netek.

Pervotni pomén čisto slovenske besede „netek“ je vsim Slovincam tako sploh znan, de mi ga ni treba tukaj razlagati. Kér pak Slovinci besedo „netek“ v pre-

nešenim poméni večkrat, ko v pervotnim, in v raznih krajih razno rabijo, v nekterih krajih neteku clo neko osebnost podlagajo: mislim de bo slovenskim jezikoslovcam vstreženo, ako jim po pričajočim razloženji njih jezični zaklad za dve poméni večí priraste.

V prenešenim poméni je „netek“ v doljnih krajih Celjskiga kroga za Savo, morebiti tudi unkraj Save na Krajskim, pogerдно imé — kletvica, ter poméni to, kar beseda hudič, vender s tem razločkam, de le manj poredni Slovinci netekujejo, bolj sirovi pa hudičuejo. V tih krajih je Slovincu vsaka nasprotnost brez razločka „netek.“

Viši proti Celji imajo Slovinci samo tistiga za neteka, ki ni lahko za nasititi, ki več jesti in piti na enkrat potrebuje, ko po navadi človeku gré. Nemci pravijo takimu „Vielfrass.“ Ta poslednji pomén besede „neteká“ izvira posebno iz te pripovedi: Netek je, pravijo, neko bitje, ki v človeški podobi zmiram po sveti hodi, vse kraje in vsako hišo posebej obiše, in jesti in piti prosi. Kjer mu radovoljno kaj dajo, ne pojé in ne izpije več, ko navaden človek; ali gorje tistimu kraju, tisti hiši, kjer ga brez jesti in piti odpraviti hočejo. Nad takšnimi se razserdi, preiše vse kote po celi hjši, in kar koli najde živeža, bodi si za ljudi ali za živino, in ako bi ga ravno za več let drugim dosti bilo, požrè vsega na enkrat. Narveči sode polne vina z enim serkljem sprazne. Takšnim ljudém njive, vinogradi in sadunosne drevesa tri leta nič ne rodijo. Tako dela netek povsod, kjer ga iz skoposti brez jesti in piti odpravljajo. Kjer ga pa prijazno sprimejo in mu koliko toliko po zmožnosti postrežejo, tam se hvalezniga skaže. Vse prazne vreče (žaklje) napolni z nar lepšo pšenico, vse prazne sode jim s narboljšim vinam nalije in jim velike kupe zlata pustí. Zatorej pravijo, ni varno neznaniga človeka brez jesti in piti od hiše odpravljati, kér bi se lahko primerilo, de bi opravljae neznanca, v njem na neteka namerili.

J. Drobníč.

Poslavljenje.

Presvitli Cesar so po vikšim sklepu od 20. Prosenca tega leta dozdanjiga vodja nemških šol v Celji, visokočastitljiviga gosp. Matija Vodušeka, za opáta in Celjskiga mestniga fajmoštra izvolili. Gospod Vodušek so v ti častni službi naslednik milostljiviga Lavantinskiga kneza in škofa gospoda gospoda Antona Martina Slomšeka.

Drobtince za novo leto 1847

bojo teško pred ko mesca Sušca na svitlo prišle, kér so bili milostljivi Lavantinski knez in škof letas od mnogih opravil zadrževani, to delo popred dokončati. Naj bo to vsim tistim rečeno, ki so me že večkrat vprašali, kdaj de bodo „Drobtince“ na svitlo prišle.

Dr. Bleiweis.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajuju	
	6. Svečana.	1. Svečana.	6. Svečana.	1. Svečana.
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	52	2	48
1 » » banaške....	3	—	—	—
1 » Turšice.....	1	45	2	4
1 » Soršice.....	—	—	2	12
1 » Rézi.....	2	1	2	2
1 » Ječmena.....	1	28	—	—
1 » Prosa.....	1	24	1	32
1 » Ajde.....	1	20	1	20
1 » Ovsa.....	1	—	—	58

cam vsako leto še posebej po oklicih oznani — noter do zadnjiga Sušca letne plačila prejemati, je sleherniga družbniga komisarja dolžnost; njegova prosta volja pa je, če on po pretečenim Sušču od nekterih pozabljivcov še plačila prejmlje. Taki kasni zavarvanci, kateri se še verh tega brez potrebe v nevarnost podajo, lepo pomoč v nesreči zgubiti, si morajo sami sebi perpisati, če morebiti ob ravno tisti uri, kadar bi jim perložno bilo, komisarja v pisarnici ne dobijo, ali če mu druge opravila jim postreči ne pripusté; zakaj komisar ne more vsakiga človeka posebej čakati in mu streči, kadar bi se mu ravno poljubilo, kér sleherni teh gospodov ima razun pogorelskiga oskerbništva tudi še družih opravil, do katerih ga dolžnost véže. To pa se vé, de oglasi za pogore, plačevanje škode in drugi opravlki niso na noben čas vezani; od takih opravil tedej tudi tukej ni govorjenja; take se morajo opraviti, kadar koli se pergodé.

Kratek zapopadek postáv za družino.

(Dalje)

IV. Od izstopa pôslov iz službe.

Slehnerni pôsel ima dolžnosti službe tako dolgo zvesto opravljati, dokler mu gospodar, ali pa on gospodarju službe ne odpové. Napovedan izstop iz službe se le na koncu službniga léta zgoditi zamore; takó namreč družinske postave govore in ukažejo, de je čas odpovedovanja službe tri mescé pred novim létam, kér na kmetih službno leto dvanajst mescov terpi. Tode na Krajskim se je navada, de si pôsli in gospodarji v šestih tédnh izstop iz službe napovedujejo, krog in krog močno uterdila. Službna zavéza tedej le po ob pravim časi odpovedani službi odnéhati zamore. Zunej tega pa le v sledečih okoljstavah postave poslu odvézo od službnih dolžnost perpuste:

1. Kader se gospodar iz dežele za zmirej preseli in pôsel z njim iti noče.

2. Kader pôsel v teško boleznin pade, takó de dolžnosti svoje službe opravljati ne more.

3. Kader se pôslu kaka možitev ali ženitev naključí.

4. Kader stariši ali žlahtniki pôsla domú kličejo, de bi njim ali v starosti ali v boleznin stregel, ali pa de bi kako gospodarstvo nastopil.

5. Kader pôsel kako dednino (erbšino) doseže, zavoljo ktere on v kak drugi kraj iti mora.

Vsi imenovani vzroki morajo pa resnični in na tanjko skazani biti.

Gospodar pa ima pravico, pôsla brez odpovedovanja službe, tedej neutegama proč poslati, v sledečih zadevah:

1. Kader se pôsel nezvestobe, tatvine ali kakiga družiga hudiga djanja delézniga stori.

2. Če se skaže, de je pôsel k pijančevanju ali h kaki drugi nerodni navadinagnjen; če je hudobne jeze ali nepokojniga zadržanja, ali če svoje sopsle zoper gospodarja šunta.

Ravno takó ima pa tudi pôsel pravico, brez odpovedovanja službo popustiti, kader gospodar takó gerdo z njim ravná, de ga na njegovih udih rani ali njegovo življenje v nevarnost pripravi.

(Dalje sledí.)

Prošnja farmanov do sojiga fajmoštra.

(Dalje.)

I. Kolikrat se stariši, in zlasti vé matere pritožite, de vas otroci tokó neradi bogajo, de se morate zmirej

nad njimi jeziti, in jim po desetkrat reči, predenj storé, kar jim ukažete. — Práv rad vam verjamem, de je z nebogljivimi, nepokornimi otroci velik križ, in de se ni čuditi, če vas marsikterikrat jeza popade, ali nevolja posili. — Tode, ljubi moji! tega ste si večidel sami krivi, in zlasti vé matere! Jest vé, de mi ne boste zamérile — so smehljaje pridjali — če vas nemalo okregam, — sej nemalo ni nikoli veliko, zunej pri skopimu, kader komu kej vbogajme da. — De vas otroci tokó malo ubogajo, je to vzrok, kér jim dostikrat neprevidno ali pa premehko ukazujete. Dostikrat jim namreč kej velévate, kar je za-nje preteško, ali saj tokó hitro storiti, kakor vi hočete, nemogoče; in če ste po tem primorani, soje povelje zljajšati, ali pa clo preklicati, je to vselej vaši veljavi pri otrocih škodljivo. Narvečkrat pa se s tem pregrešite, de kmalo in brez vredniga vzroka odjenjate, kar ste zapovedali. — Če otrók le nemalo začne v tla gledati, ali se žalostno ali clo na jok deržati: že tó mamko grozno zabolí, — in vse povelje je pozabljeno, ali pa na ravnost preklicano! — In če se kej taciga pogostniši zgodí: otroci to hitro zamerkajo in v spominu obderžé, in po tem ni čuda, če pri vsakim težavnišim povelji oprézovajo, in čakajo, de bi ga dobra mamka nazaj vzeli. — Tudi nekterim gospodarjem — so tukej vmés rekli, in med tem nemalo temno v nas pogledali — bi se utegnulo od ene druge reči, namreč, od njih ravnanja z živino, kej enaciga očitati; le samó s tem razločkam, de so pri njih vzroki, po katerih živino razvadijo, veliko večkrat zapovedovanje nemogljivih reči, kakor prehitra odjenljivost, in de se oní veliko pogostniši s preterdó pozabljenim usmiljenjem pregrešé, kakor matere s premehkim. — Tode, od te reči sedej tukej govoriti, ni ne časa, ne prostora. Torej, de se k poprejnemu zapopadku nazaj vernem, vam zamorem povedati, de se v šolah zapovedovanje sploh vse bolj pametno, torej tudi z veliko boljšim tekam ali posledkam zgodí. Že v poprejnim učeniškim poduku, kteriga je po modrim in dobrotnim cesarskim povelji vsak, kateri se k šolskimu poklicu oberne, prejeti dolžan, so šolski učeniški opominjevani, previdni biti per zapovedovanji, in nikoli kej zapovedati, kar je za otroke nemogoče, ja tudi kej taciga ne, kar bi bilo za nje preteško, če ni morebiti terdo potrebno. Kader so pa po dobrim predvarku kej zapovedali, tedaj imajo terdó terjati, de otroci storé, kar jim je rečeno, in sicer na prvo besedo storé; drugači jih imajo ojstro posvariti, ali če to ne pomaga, tudi kaznovati. S takim ravnanjem se tedej lahko doseže, de se otroci kmalo privadijo, brez vstavljanja in precejna prvo besedo to spolniti, kar se jim ukaže. — In iz take navade bote tudi vi, ljubi moji stariši! ako šolo napravite, gotovi dobiček vlekli: otroci, kateri so bili v šoli privajeni, precej na besedo bogati, bodo tudi vas rajši bogali; in obljubim, de ne bodo pol leta v šolo hodili — in se bote nad njih pokoršino ravno tokó čudili, kakor ste se poprej nad njih nebogljivostjo pritoževali; če le ne bote z napčnim zapovedovanjem domá spet pokazili, kar je v šoli popravljeniga bilo. He, moji dobri stariši! — so zdej smehljaje pristavili — in zlasti vé matere! kaj pravite, ali ni to práv lepo peresce, ko vam ga bodo vaši ljubčiki pod zlatim jabelkam domú prinesli? in ktero bo s sojo zeleno barvo ne le lepoto rumeniga jabelka močno povzdigvalo, ampak zraven tega tudi še vam naj veseliši upanje oznanovalo! —

(Dalje sledí.)

Zahvala in prošnja.

(Konec.)

Dokler tedej ne zboljšamo stanú pripravnikam in

učiteljem, se ne smemo boljših šol in boljših šolnikov nadjati. Če je res, de je dober in priden učitelj pravi blagodar božji, malopriden pa prava nadloga za faro: tak pa imejte bolj vperte oči na stan detovodnih mladenčev! Kodar človek ne seje, ne sme terjati žetve. Boljši čase, pravijo, naredé boljši ljudjé; če pa boljši ljudi boljši učitelji naredijo, tak pa zboljšajte stan učiteljem v duhu in v življenji, in tako boste zboljšali svét. Kaj pomaga šole staviti, pa ne vediti: od kod in kakšni učitelji pridejo! Učitelja odkodar bodi vzeti, varno ni. Če imate šolo, pa ne praviga šolnika v nji, vam bo šola le na poti; treba bi bilo toliko perganzavcov imeti, kolikor je šolarjev; persiljeni uk pa tak malo tekne ko persiljena jed. Naj bi se tedaj pred vsim za dobro izrejo in popolni izúk pripravnikov v dobro obravnanih pripravnicah skerbelo; naj bi se jim — po izgledu neprecenljiviga Alojzjevša — pomoge za živež ob času šolskiga učenja podarile in naj bi se dohodki učiteljev poboljšali: in vse bo kmalo na boljši šlo.

Dan današnji ni treba šol veliko priporočati; prosti ljud sam šole želí: praviga učenika postavite, in pravi način povejte za uk, pa dajte tudi učiteljem pravičen živež, in šole se bodo odpirale in stavile same od sebe. Kér ni bila šolarija práv po božji volji vbrana, tam se je vselej zdravi um prostiga ljuda šolam odmikal. Treba je tedej pred vsim drugim skrbeti za pomogo, ki bi bila v stani, mladenče, ki se h šolskimu stanu namenijo, na dobre noge postaviti. Kdo bi ne bil pripravljen za občno korist od svojiga betva nekaj pomoliti? Pa kakó pomogo vbrati, de bi kaj zdala? To nam bodo' znajdene glave znale povedati. Zatorej bi bil rad prosil tiste šolnikarje, ki imajo glavo in serce za omikanje ljudstva, naj bi povedali: kako bi se nar lože in nar boljši stan učiteljstva, posebno pripravnikov, zboljšati mogel; zlasti bi prosil takiga ali enakiga gospoda šolnikarja, ki nam je predlanjskim v Novicah veliko lepiga in dobriga od utemeljitve ljudskih šol povedal; naj bi nam tudi v ti reči právi svet dal. Blezo de bo pale tisti nar boljši svetoval, ki bo gotovo dobroto na roke dal, kakor so storili gori pohvaljeni štirje dobrotniki.

Vodušek.

Pijančevanje — huda človeška kuga.

Kmalo zaporedama so Novice oznanile dve žalostni prigodbi od dveh zmerznjenih pijancov. Vsako leto jih, če je kolikaj huda zima, še več zmerzne; in tudi letas sta una dva gotovo imela več tovaršev v naši deželi, čeravno „Novice“ od njih nič povedale niso. Vi, gospod vrednik, pravite v 51. listu lanjskiga leta, de pijance svariti, je bob v steno metati, in de z njimi nočete nič opraviti imeti, in gosp. pisavíc O. v 1. listu tekočiga leta ravno to od brezvestnih kerčmarjev pravi, ki jih dvakrat ubijavce imenuje. Ljubi gospod O! ki take kerčmarje (birte), kateri vsako uro ponoči in podnevi pijancam z vinam ali žganjem takó dolgo strežejo, dokler per njih kaj denarja čutijo, dvakrat ubijavce imenujete — jez. mislim, de jih premehko sodite: ne le dvakrat, ampak stokrat, ja Bog sam vé, kolikokrat so ubijavci ne le pijancov, ampak tudi družih ljudi. — Nikar ne prikrivajmo sami pred sabo, ampak na ravnost jo recimo, če hočemo mater tolikanj družih pregreh spoznati ter ojstrim rzsodbam in očitnimu očitjanju družih narodov oditi, de, kakor v marsikteri drugi deželi, poglavitna pregreha tudi našiga ljudstva je pijančevanje. Pijančevanje je tista strupena kuga, ki toliko hudiga, toliko škode tudi čez našo deželo pervleče, de se skorej práv natanjko popisati ne da. Novice! le resnico neprestrašeno vsikdar oznanujte, če tudi enimu ali drugimu hudo dé. „Vpij, kakor trobenta povzdigni svoj glas in

oznanuj mojemu ljudstvu njegove pregrehe in hiši Jakopovi njene hudobije“ — je Bog sam svojimu preroku in služabniku zapovedal. Kdor hoče bolnika ozdraviti, mora njegovo bolezen poznati, mora viditi njegove rane, zakaj perva stopnja k poboljšanju je, de človek svoje grehe, svoje slabosti, svoje napake spozná. Kdor meni, de je zdrav, ne iše zdravila; in kdor meni, de je vés dober, na poboljšanje ne misli. Na pričo vzamem vse duhovske in deželske gospode, ki imajo z ljudmi po deželi opraviti, naj mi resnično povedó: ali je ktera pregreha takó škodljiva za dušo in telo, za časno in večno srečo ljudi, kakor gerda pijanost? Vsaka nezmernost je greh, in človeka v škodo spravi pred ali potlej; pa iz nobene pregrehe toliko hudiga ne izvira, kakor iz pijančevanja.

Pijanec je pripravljen vse storiti, kar koli je gerdiga in neumnega, in kar ne stori, le zató ne stori, kér ne more ali perložnosti nima. — Človek je še trezen bolj k hudimu kot k dobrimu nagnjen; kakšen pa mora biti, ko je od vina ali žganja vés vnet — vés razbeljen — kadar svojo pamet utopí in se popolnoma poživini. Častitljivi braveci Novice! jez bi vam gotovo malo vstregel, ko bi hotel gerdo in nespodobno obnašanje pijaniga človeka na tanjko popisati, pa saj to mi boste dovolili, de tukej v kmetijskih Novicah ob kratkim slabi stan taciga gospodarja v izgled postavim, ki se raji po kerčmah potika, kakor pa s svojo kmetíjo pečá. Spoznali boste taciga gospodarja na strehi, ki vsim memo gredejočim rebra kaže, — na oknih, ki so s slamo ali kakšno cunjo zamašene ali s papirjem prepete, — na vratah, ki nimajo ne kljuge ne ključavnice, zató kér se ni treba tatú bati, ki bi mógel kaj iz hiše ukrasti, — v stanici, ki je takó prazna, de bi se ne imela kje mala miška skriti, — pod streho, kjer bi práv lahko usnjar kože sušil, zató kér veter od vsih strani zraven priti zamore, — na podporah krog poslopja, ki streho in steno pokonci derzé, de se ne prekucne, kakor večkrat hišni gospodar, — na plotih, kjer se komaj pozná. kje de je nekdej ograja bila, zató kér jo je mogla hišna gospodinja zavoljo pomanjkanja derv vso požgati, — na vertu, ki je vés zapušen, kér je gospodar odrašene hruške, jablane in orehe v denar in v vino spravil, — v hlevu, ki je vés prazen, ali kjer k večimu kakšno umazano in izstradano kljuse stoji, kterimu bi se zamogle lahko vse kosti prešteti ali klobuk na ledji kolk obesiti, zató kér od svojiga gospodarja namesti piče le biče dobi, — na kozelcu, ki je po vsih vetrovih zavihan in ne potrebuje ne strehe ne lát, zató kér gospodar nima ne žita ne otave sušiti, — na njivah, ki niso obdelane, ampak vse s plevelam in osatam preprežene, zató kér jih le škerjanec gnojí, — na borštih ali gojzidih, ki so takó lepó počejeni, kakor bi si bil skoz nje zemljomeríc poti izsekal, in de bi si zajic teško kak germiček najdel, pod kterim bi se zamogel lovcu skriti, — na otrocih, ki so lačni, de jim lakota pri očéh vún gleda, in stergani, de bi bilo skorej misliti, de so bili ravno zdey, kakor nekdej Adam in Eva po storjenim grehu iz raja izgnani, de še v šolo ali h keršanskimu nauku ne morejo hoditi zavoljo pomanjkanja potrebne obleke in obuvala, — na takih in enakih znamenjih se očitno očitno vidi, de hiša ali kmetija — pijanca za gospodarja ima. In če vender še kej pridela, žito na njivi ali v kozelci prodá, de mu je takó menj dela potreba in več časa za kerčmo ostane. Dokler mu je kdo kaj upal, je na pósodo jemal; po gostivnicah je njegovo imé na tramih s kredo zapisano; per gosposki ostanejo davki na dolgi; premoženje se zmirej zmanjšuje, kakor kafrana zraku; nazadnje ga denejo na boben, in on, njegova žena in njegovi otroci pridejo na beraško palico. Zdey postane dostikrat tat in razbojnik, in pride